

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal



You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za



**SA EXAM
PAPERS**



education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

NOVEMBER 2009

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 10 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1.1**

1.1.1	X ✓✓	B	C	D
1.1.2	A	B ✓✓	X ✓✓	D
1.1.3	A	B	X ✓✓	D
1.1.4	A	B	X ✓✓	D
1.1.5	A	X	C	D
1.1.6	A	B	X ✓✓	D
1.1.7	A	X	C	D
1.1.8	A	B	X ✓✓	D
1.1.9	X ✓✓	B	C	D
1.1.10	A	B	C	X ✓✓

(10 x 2) (20)

VRAAG 1.2

1.2.1	B ✓✓
1.2.2	A ✓✓
1.2.3	C ✓✓
1.2.4	D ✓✓ H
1.2.5	I ✓✓
1.2.6	H ✓✓ D
1.2.7	J ✓✓
1.2.8	G ✓✓
1.2.9	E ✓✓
1.2.10	F ✓✓

(10 x 2) (20)

VRAAG 1.3**1.3.1 Aanbod** ✓**1.3.2 Bestuursplan/Produksieplan****Fisiese/ Jaarplan** ✓**1.3.3 Elastisiteit** ✓**1.3.4 Wins/ surplus voorraad** ✓**1.3.5 Permanente/ Vaste** ✓**1.3.6 Kommersiële** ✓**1.3.7 Verlies** ✓**1.3.8 Gradering / klassering** ✓**1.3.9 Kontant** ✓**1.3.10 Prys/ Ewewig/ ekwilibrium** ✓

(10 x 1) (10)

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B**VRAAG 2: VEE- EN GEWASPRODUKSIE**

- 2.1 Tipe besproeiing ✓
 Grondbewerking ✓
 Bemesting en Bekalking ✓
 Tipe gewas ✓
 Besproeiingskedulering ✓
 Wisselbou ✓
 Wisselweiding ✓
 Tipe dier ✓
- (Enige 5) (5)

2.2 Weidings

- 2.2.1 Smaaklikheid van/tipe veld ✓
 Voedingswaarde ✓
 Kompeteringsvermoë ✓
 Hoeveelheid gras ✓
 Weerstand teen beweiding(Hergroei) ✓
 Laagliggende gebiede/riviere/deurdrenkte gebiede/vleigebiede ✓
 Stand van plantegroei met verwysing na klimakstoestand ✓
 Blomstadium, voortplantingsstadium van plant ✓
 Somer of wintergewas ✓
 Droogte bestandheid ✓
- (Enige 5) (5)
- 2.2.2 Hou diere van die weiding af totdat die veld herstel het. /Plaas
 heinings om die geaffekteerde gebiede. ✓ = Weidingsbestuur
 Verkry meer plante deur insaaiing/inplanting van grasse. ✓
 Maak kontoere om die afwaartse vloei van water te beheer. ✓
 Bou versperrings met stene, klippe of bande in die gevormde
 dongas. ✓
 Dien bemesting toe om plantegroei in die geaffekteerde gebiede te
 bevorder. ✓
 Korrekte bewerking ✓
 Hou grond onder bewerking ✓
- (Enige 4) (4)
 [9]

2.3 Klimaatgrafiek (Klipheuwel)

- 2.3.1 Week 4 ✓ – koue temperature ✓, hoë humiditeit ✓, sterk wind
 Week 7 ✓ – hoë temperature ✓, hoe humiditeit ✓
- (2)
- 2.3.2 Week 4 – reënweer (nat diere) ✓, wind (afkoeling van diere) ✓, lae
 temperature (diere kry koud) ✓
- (Enige 2) (2)
- Week 7 – reënweer (nat diere), lae windspoed (diere minder
 beïnvloed) ✓ hoër temperature (diere minder koud) ✓
- (Enige 2) (2)
 [4]

- 2.3.3 (a) Beskutting/skadubome/skadunette/aangepaste rasse / verkoelingsfasiliteite soos waaiers en missproeiers. ✓ (Enige 1) (1)
- (b) Plaas diere binnenshuis om effek van wind te voorkom. ✓ Windskerm om effek van wind te verminder. ✓ (Enige 1) (1)
- (c) Verhittingsfasiliteite ✓/Behuising (beskutting) ✓/Effektiewe voeding ✓/Aangepaste rasse ✓ (Enige 1) (1)
- 2.3.4 Laer temperature ✓ – benodig meer hitte-eenhede ✓ dus word meer elektrisiteit gebruik. Diere benodig groter ✓ hoeveelheid voer om meer hitte te genereer om warm te bly ✓ (2) [11]

2.4 Plaasbestuur

- 2.4.1 Kontrole. ✓ (1)
- 2.4.2 Implementeer 'n klokkaartstelsel wat hul aankoms en vertrek sal kontroleer. ✓ Bywoningsregister ✓ Verskaf vervoer ✓ Verskaf behuising ✓ Dissiplinêre optrede ✓ (2)
- 2.4.3 Kontroleer die laai van die kunsmisstrooier sodat geen vermorsing plaasvind nie. ✓ Kontroleer die aantal kunsmis sakke gebruik, deur elke keer die aantal sakke aan te teken as die strooier gelaai word. ✓/Rekordhouding ✓ Sluit die kunsmisstoor om diefstal te beperk. ✓ Toesig/ Sekuriteit ✓ Kontroleer die kalibrasie van die kunsmisstrooier. ✓ (Enige 3) (3)
- 2.4.4 Dissiplinêre aksie. ✓ (Enige vorm v disiplinere optrede) (1) [7]

2.5 Gespesialiseerde boerderystelsel

- 2.5.1 Presisieboerdery. ✓ (1)
- 2.5.2 Verlaag koste om die produk in die area te produseer. ✓ Verlaag die besoedelingsrisiko vir die omgewing deur onoordeelkundige gebruik van landbou-chemikalieë. ✓ Meer akkurate oesvoorspellings. ✓ Inligting versamel kan lei tot meer akkurate produksie-insette soos plantdigtheid, bemesting en ander insette. ✓ Hoër wins ✓ Tydbesparing/ Arbeidsbesparing ✓ Beter benutting van hulpbronne ✓ (4) [5]

2.6 Plaasarbeid/werkers

- 2.6.1 A – Permanente arbeid. ✓
B – Seisoenale arbeid. ✓/ Tydelike arbeid
C – Kontrak-/geleentheidsarbeid. ✓/Tydelike arbeid (3)
- 2.6.2 'n Seisoenale arbeider word elke jaar ✓ dieselfde tyd/seisoen in
diens geneem vir 'n spesifieke taak. ✓ (Enige 2)
Kontrak/geleentheidsarbeiders word in diens geneem om 'n nie-
herhaalbare taak te verrig ✓ op 'n spesifieke tydstip. ✓ (Enige 2) (4)
- 2.6.3 Finansiële aansporing/aansporingsbonus vir goeie werk. ✓
Moontlike vennootskapsaanbod. ✓/ Deel in wins/Aandeelhouding
Beplanning van produksieprosesse. ✓
Daaglikse beplanning. ✓
Toesig. ✓
Effektiewe meganisasie. ✓
Beter lewensomstandighede. ✓
Opleiding. ✓ (Enige 3) (3)
[11]

2.7 Boerderystelsel en volhoubare voedselvoorsiening

- 2.7.1 Bestaansboer. ✓ (1)
- 2.7.2 Omhein die groentetuin. ✓/ Maak kampe/ voerkraal
Maak gebruik van die gemeenskapsweiding. ✓
Plant verbeterde cultivars/ verhoogde produksie (2)
[3]
[50]

VRAAG 3: REKORDERING, FINANSIËLE STATE EN ENTREPRENEURSKAP**3.1****INKOMSTE-EN-UITGAWESTAAT**

Dierevoeding	R 15 000
Lone	R 10 000
Brandstof	R 7 000
Elektrisiteit	R 4 000
Heinings	R 870
Rente (op mediumtermyn- kapitaal)	<u>R 650</u>
TOTALE UITGAWES	<u>R 37 520</u> ✓✓
Verkoop van produkte	R 36 000
Verkoop van kudde	<u>R 29 600</u>
TOTALE INKOMSTE	<u>R 65 600</u> ✓✓
	R 65 600
	<u>R 37 520</u>
BRUTO MARGE/ BRUTO INKOMSTE	<u>R 28 080</u> ✓✓

(6)

3.2

SUTHA AGRICULTURAL ENTERPRISES

1)Huidige Bates Kontant Bates		2)Huidige Laste	
Item	Rand	Item	Rand
Kontant in die bank✓	R73 000	Maandelikse trekkerpaalement✓	R10 000
Uitstaande rekenings ontvang✓	R42 000	Arbeidsuitgawes vir die volgende maand ✓	R22 000

3)Mediumtermynbates		4)Mediumtermynlaste	
Item	Rand	Item	Rand
Saad (30 kg) ✓	R62 000	Jaarlikse bemestings-kontrak ✓	R128 000
Trekkers (2) ✓	R230 000		
Trok (1) ✓	R184 000		
Heining✓	R89 000		
Implemente✓	R120 000		

(10)

3.3 Finansiële Ontleding 31 Maart 2008 (Privaat Plaas)

$$3.3.1 \quad R34\,450 + R22\,035 + R28\,161 = R84\,646 \quad (1)$$

$$3.3.2 \quad \text{Bewerking} \checkmark \text{ Hark} \checkmark \text{ Konstruksie van stormafvoer.} \checkmark \text{ Enige genoem in tabel} \quad (3)$$

$$3.3.3 \quad R14\,000 + R3\,000 = R17\,000 \checkmark \checkmark \quad (2)$$

$$3.3.4 \quad \text{Persentasie bruto wins van omset} = \frac{\text{Bruto wins}}{\text{Omset}} \checkmark$$

$$= \frac{R56\,066}{R84\,646} \times \frac{100}{1} \checkmark = 66,23\% \checkmark \quad (3)$$

[9]

3.4 Groep jong boere

$$3.4.1 \quad \text{Grondvoorbereiding:} \quad (2)$$

- Tuinvurke ✓
- Harke ✓

$$3.4.2 \quad \text{Skoffel pik} \quad (2)$$

Onkruid- en plaagbeheer:

- Rugsaksproeier ✓

$$3.4.3 \quad \text{Skoffelpik} \checkmark \quad (2)$$

Oes:

- Knippers✓
- Pluksakke ✓

(2)

[6]

3.5 Nasienlys vir besigheidsplan:

	Ja	Nee
Naam van besigheid	(1)	(0)
Beskrywing van besigheid	(1)	(0)
Vennootskappe	(1)	(0)
Bronne van inkomste	(1)	(0)
Bemarking	(1)	(0)
Begroting	(1)	(0)
Beskikbaarheid van arbeid	(1)	(0)
Operasionele bestuur	(1)	(0)

(8)

3.6 Begroting (Plaasbegroting)

3.6.1 Dit is 'n fisiese, finansiële plan✓ vir die bedryf van 'n plaas vir 'n sekere tydperk ✓ 'n Geskatte inkomste/uitgawe staat vir 'n gegewe tydperk

(2)

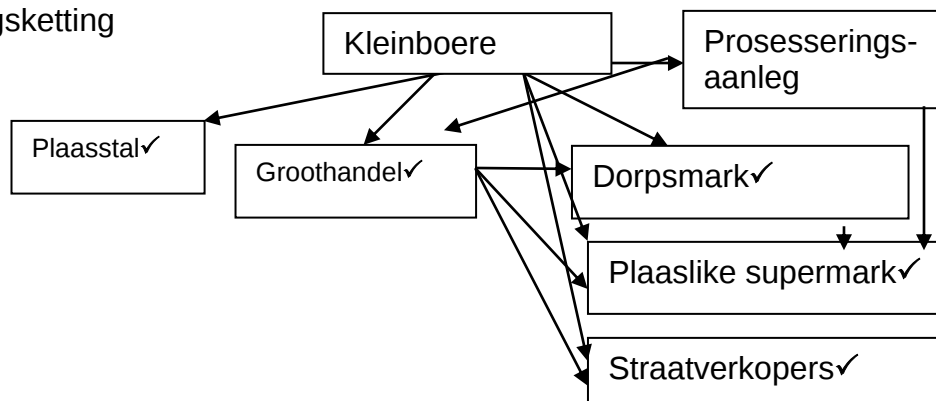
3.6.2 -Totale plaasbegroting/✓ geheel plaasbegroting✓
 -Gedeeltelike✓begroting
 vertakkings begroting✓
 -Kontantvloieibegroting/ Gelykbreek begroting✓
 Kapitaal begroting

(Enige 3)

(3)
[5]**3.7**

	Boer A	Boer B
3.7.1	Gesonde produksie✓ (Verouderd)	Hoër produksie✓ (Vernuwend)
3.7.2	Bly onveranderd ongeag die situasie✓/ Swak ekonomiese verantwoordelikheid✓	Besluitnemingsvaardighede, toepassing van besluite✓/ Goeie ekonomiese verantwoordelikheid✓
3.7.3	Bly rigied, verander nie saam met omstandighede nie✓ Swak aanpassingsbestuur✓	Ontwikkel idees, pas planne aan, toepassing van aanpassingsbestuur✓/ Goeie aanpassingsbestuur✓

(6)
[50]

VRAAG 4: OES, WAARDETOEVOEGING, BEMARKING, AGRITOERISME EN INDUSTRIE**4.1 Bemarkingsketting**

Indien slegs beskryf en nie skematiese voorstelling, minus een punt

(Enige 5)

(5)

4.2 Beperkings vir kleinboere om die vleismark te betree

- 4.2.1 Groot hoeveelhede kapitaal word benodig om diere en toerusting aan te koop, en bemarkings- en verwerkingskoste te betaal. Lenings is dikwels moeilik om te verkry. Gebrek aan sekuriteit vir banke✓✓ (2)
- 4.2.2 Daar moet genoeg verbruikers wees en hulle moet verseker wees van die kwaliteit van die produk, sowel as die betroubaarheid van die boer. Klein bedigingsmag✓✓ (2)
- 4.2.3 Die verbruiker, regering, vleisbedryf en wetgewing vereis hoë kwaliteit vleis ten opsigte van higiëne, smaak en voorkoms. Sommige rasse lewer nie hoë kwaliteit vleis nie✓✓ (2)
- Swak weiding en bestuur (2)
- 4.2.4 Die boer en sy werknemers het vaardighede en ondervinding nodig om die produk te hanteer en te bemark. Ongeskoolheid✓✓ (2)
- [8]

4.3 Kleinboere vs. kommersiële boere

- 4.3.1 Kleinboere maak gebruik van handtoerusting, en hande-arbeid ✓Grootskaalse boere maak gebruik van meganisasie✓ (2)
- 4.3.2 Kleinboere oes slegs wanneer die produk gereed (Voel, proe ens) is. ✓ Kommersiële boere oes op die regte tyd om kleur te bevorder, of kwaliteit en rakteeftyd te verbeter. ✓(Gebruik tegnologie) (2)
- 4.3.3 Die kleinboer sal moontlik meer plaaslik verkoop weens onvoldoende vervoergeriewe ✓ en die kommersiële boer het normaalweg toegang tot tegnologie om kwaliteit te handhaaf (vragmotors) ✓Massahantering (2)

- 4.3.4 Die kleinboer mag stoor in 'n koel donker kamer om die kwaliteit te probeer bewaar✓ Kommersiële boere maak gebruik van gesofistikeerde stoorruimtes wat daarop gemik is om rakleef tyd so lank as moontlik te verleng en bemarkbaarheid te bevorder. ✓ (2)
[8]

4.4 Opsies vir verwerking

- 4.4.1 Hy/Sy moet na die winsgewendheid/prys van die verwerkte produk bo 'n vars produk kyk ✓
Hy/Sy moet na die risiko's verbonde aan 'n verwerkte produk kyk. ✓
Hy/Sy sal die direkte kompetisie moet ondersoek voordat hy/sy besluit om sy/haar produk te verwerk✓
Daar kan moontlik 'n ooraanbod van die vars produk op die mark wees✓
Preservering is een van die hoofredes vir verwerking✓
Verwerking lei dikwels tot waardetoevoeging van 'n produk✓
'n Verwerkte produk kan maklik 'n nismark vul wat die vars produk nie doen nie ✓
Arbeidsopset ✓
Fasiliteite✓
Besikbaarheid van onverwerkte materiaal✓
Vervoerkoste/kwaliteit van produk✓ (Enige 3) (3)
- 4.4.2 Sanitasie/ higiene/Oorklere vir werkers✓
Verkoeling/Preserveringsmetodes✓
Veiligheid/Goeie arbeidsverhouding✓
Bedekking/Vakuumverpakking✓
Tegnies gevorderde masjinerie✓
Belugting en beligting
Enige aanvaarbare antwoord (Enige 3) (3)
- 4.4.3 Verpakking. ✓ (1)
[7]

4.5 Vraagkurwe

- 4.5.1 Vraagkurwe✓ (1)
- 4.5.2 Ongeveer 50 ton.✓(50-55 ton) (2)
- 4.5.3 (a) Hoeveelheid aangekoop vermeerder en prys per eenheid verminder ✓✓
- (b) Hoeveelheid aangekoop verminder soos wat die prys per eenheid vermeerder. ✓✓ (4)
[7]

4.6 Agritoerisme

- Kantien ✓ vir die aankoop van verversings✓
- Gastekamers✓ vir oorslaapdoeleindes✓
- Wilde diere ✓ vir besigtiging en opvoedkundige uitstappies ✓
- Plaasdam✓ vir bote en swem✓
- Honde ✓ vir sekuriteits doeleindes✓ (8)

4.7 Landboukoöperasies

- 4.7.1 Lidmaatskap is totaal vrywillig ✓
 Lidmaatskap is oop vir almal. ✓
 Geen geslags-, sosiale, rassistiese, politiese of geloofsdiskriminasie nie. ✓
 (Enige 2) (2)
- 4.7.2 Demokratiese lidmaatskapbeheer
 Lede oefen beheer uit in die organisasie deur deel te neem aan die keuses en besluitnemingsproses. ✓
 Elke lid het ewe veel sê in die besluitnemingsproses. ✓
 Gelyke stemreg vir elke lid (Enige 1) (1)
- 4.7.3 (a) Dag-tot-dagbestuur✓ van die aktiwiteite van die koöperasie✓/Betaalde amptenare/Kontrole en beheer (2)
- (b) Verteenwoordig die belange van lede en ander belanghebbendes.
 ✓ Aanstelling van 'n bestuurder. ✓ (Enige 2) (2)
- [7]
[50]

TOTAAL AFDELING B: 150**GROOTTOTAAL: 200**